

Творчого кол.), Д.О. Безносенко, І.М. Варзар, В.М. Князев, С.О. Кравченко, Л.Г. Штика; За заг. ред. В.М. Князева, В.Д. Бакуменка. – К.: Вид-во УАДУ, 2002. – 228 с.; **8.** *Критенко А.П.* Грецькі елементи в українській мові // Укр. мова та література в школі, 1970. – № 12. – С. 71-745; **9.** *Малиновський В. Я.* Словник термінів і понять з державного управління. – К.: Центр сприяння інституційному розвитку державної служби. – 2005. – 196 с.; **10.** *Семчинський С.В.* Вступ до порівняльно-історичного мовознавства (на матеріалі індоєвропейських мов) [Текст] : навч. посібник для магістрантів укр. мови, рос. мови та класичної філології. - К.: ВПЦ "Київський ун-т", 2002. – 174 с.; **11.** *Семчинський С.В.* Наслідки українсько-румунських мовних контактів у молдавських говірках румунської мови // Мовознавство. - 1994. – №1. – С.46- 50; **12.** *Семчинський С.В.* Семантична інтерференція мов. – К.: Вища школа, 1974; **13.** Словник іншомовних слів / За ред. О.С. Мельничука – К.: УРЕ, 1985. – 968 с.; **14.** *Istoria limbii română // I.Coteanu, Gh.Bolocan etc. – V. I. – București. – 1965. – 438 p.;* **15.** *Istoria limbii română // I.Coteanu, Gh.Bolocan etc. – V. II. – București. – 1969. – 464 p.;* **16.** *Stratanovska N.* Unele aspecte lingvistice ale traducerii documentelor diplomatice cu referire la Convenția consulară între Ucraina și România // Simpozionul internațional. Distorsionări în comunicarea lingvistică, literară și etnofolclorică românească și contextul european. – Iași, 25–27 septembrie 2008. – P. 327-334; **17.** *Luchkanyn S.* Filologia română la Kiev : trecut și prezent // Philologica Jassyensia, An II. – Nr. 2. - 2006. – P. 247-255.

Скопненко О. І., Цимбалюк-Скопненко Т. В. (Київ, Україна)
Ідіостиль Миколи Лукаша крізь призму історії української літературної мови

У статті розглянуто деякі питання історії нової української літературної мови. Особливу увагу приділено елементам ідіостилю відомого перекладача М. Лукаша. Констатовано, що для створення сучасної історії нової української літературної мови потрібне всебічне вивчення мови перекладів, зокрема ідіостилю М. Лукаша.
Ключові слова: нова українська літературна мова, мова перекладів, ідіостиль.

В статье рассмотрены некоторые вопросы истории нового украинского литературного языка. Особое внимание уделено элементам идиостиля известного переводчика М. Лукаша. Констатировано, что для создания современной истории нового украинского литературного языка требуется всестороннее изучение языка переводов, в частности идиостиля М. Лукаша.
Ключевые слова: новый украинский литературный язык, язык перевода, идиостиль.

The article presents some issues of the history of new Ukrainian literary language. Particular attention is paid to elements of idiostyle of the well-known translator M. Lukash.. Stated that the creation of the modern history of new Ukrainian literary language requires a comprehensive study of language translation, particularly of idiostyle of M. Lukash.

Key words: New Ukrainian literary language, language translation, idiostyle.

Може, це звучить до певної міри й парадоксально, але історія української літературної мови з усім арсеналом способів і засобів дослідження в багатьох моментах остаточно ще не окреслила обсягу своїх об'єктів вивчення. Власне кажучи, і в межах світової лінгвістики історія літературних мов – це порівняно молода галузь мовознавства, організаційно оформлена завдяки діяльності Празького лінгвістичного гуртка, хоч здобутки цієї науки володіють рідкісною резонансною потугою, бо в різних аспектах здатні сформулювати новий погляд на життя нації як об'єкта світового історичного процесу. Історія української літературної мови не може похвалитися тривалою теорією й практикою, як, скажімо, лексикографія або етимологія, а проте має за собою досить поважну традицію, бо в ґрунті речі будь-яке лінгвістичне твердження про те, що *елемент А має бути в літературній мові, бо він уживаний у письменника Н.*, уже несе в собі сліди застосування інструментарію згаданої мовознавчої галузі. Так, початки національного словникарства сягають князівської доби, коли з'явилися церковнослов'янські переклади на українських землях та перші рукописні словники («О именьхъ ѿ ꙗзыкъ жидовьскымъ ꙗзыкъмъ», «Рѣчь жидовьскаго ꙗзыка, преложена на роускоюу» та ін.) [8, 309]. «Лексіконъ славеноросскій и имень тлъкованіе» П. Беринди справедливо розглядають не тільки як зразок високоорганізованого перекладного й тлумачного словника, а і як найвагомійший кодекс у галузі вітчизняного етимологічного словникарства старого часу [7, 47]. Якщо для тогочасних інтелектуалів, яких, за історичними критеріями, можемо назвати носіями синкретичного мовознавчого знання (вужче – для давньоукраїнських словникарів) джерелом і натхненням слугували церковнослов'янські, польські, грецькі та латинські тексти, то ХІХ ст. принесло новий погляд на джерела поповнення літературної мови: діячі науки й культури здійснили засадничу переорієнтацію на народнорозмовний ідіом не тільки нової української літературної мови, а й усієї словесної естетики, усіх дотичних до філології галузей – власне будь-якого тексту. Ясна річ, це відбулося не одразу й не скрізь, процес в окремі періоди завмирав, боротьба модерних і старих концепцій літературної мови тривала аж до початку ХХ ст. І тут поза увагою залишаємо урядові заборони в чужих державах, до складу яких свого часу входили різні українські етнічні землі. Цей момент політичної історії в багатьох випадках треба враховувати в детальних розвідках названого періоду, ми ж до розгляду спробуємо взяти прослідки рівня мовомислення провідних носіїв ідіому, що кінець кінцем і визначає спосіб конструювання літературної мови в новітній час. Якщо на одній шальці терезів перебував народнорозмовний ідіом як рушій і результат модернізації народу, то на другій зайняла позиції в усій силі маєстату церковнослов'янська традиція з різними варіантами реалізації. Характеристичною з цього погляду можна

вважати історію із забороною панегірика А. Могильницького на честь австрійського архієпископа. 1847 р. львівський греко-католицький митрополит М. Левицький конфіскував цей твір тільки за те, що «був писаний українською мовою, хоч світська цензура дозволила його друкувати; заборонив, «бож не можна великого достойника такою простою мовою вітати!»» [10, 177]. При цьому мова творів А. Могильницького не ґрунтувалася цілковито на народній основі, вони створені язичієм, «але з великою домішкою своєї місцевої мови» [10, 176]. (Оминаємо проблему докладного розгляду язичія як складного й неоднорідного явища в історії української мови. Цей ідіом – конгломерат різноспрямованих і неоднорідних реєстрів альтернативного типу літературної мови, що мав би продовжити традиції староукраїнської літературної мови пізнього періоду). Позиція митрополита М. Левицького красномовно показує, як консервативні (здебільшого клерикальні) кола важко відходили від старої культурної ситуації, коли тільки за церковнослов'янською, польською, німецькою та латинською мовами (в Австро-Угорщині) та за церковнослов'янською російської редакції й за тогочасною російською мовою (у Російській імперії) визнавали право на літературне використання в українському середовищі. Згаданий М. Левицький своєю діяльністю властиво обстоював перехід з язичія на російську літературну мову, на відміну від, скажімо, перемиського єпископа І. Снігурського, що до своїх творів, також написаних не народною мовою, допускав набагато більше українських елементів, ніж львівський владика. Австрійський мовознавець М. Мозер, аналізуючи твори М. Левицького, зауважує, що мова його листів – це «різновид русино-російської мови, де віднаходиться дуже мала кількість компромісних русинських рис, часто, либонь, мимовільних» [5, 653]. У вигляді реєстру мови М. Левицького й міститься вірогідний фінал усього проекту під назвою «язичіє», незважаючи на те, що лексико-морфологічна й синтаксична характеристика цього ідіому в різні часові зрізи була неоднакова [див.: 5]. Повторити такий типологічний шлях, який пододала літературна мова в Росії (створити новий ідіом за допомогою поєднання церковнослов'янської та власне української народної стихії), українці не могли за жодних тогочасних культурно-політичних умов. І хоч М. Мозер у своїх розвідках намагається довести, що язичіє має багато важливих українських рис, які відіграли позитивну роль в історії літературної мови, але ні структурно, ні комунікативно розглядаючи ідіом не міг долучитися до щораз виразнішої модернізації українського народу, оскільки ця мова була й за духом, і за типом старим і «неповоротким» конструктом, а тому й зазнала поглинення небуттям. В. М. Русанівський мав рацію, коли стосовно цього писав: «На перешкоді розвитку української мови стояла і західноукраїнська клерикальна інтелігенція, яка відстоювала «вчений руський язык», тобто в основі своїй церковнослов'янську мову» [11,

225]. Зрозуміло, що українські елементи в язиці потребують усілякого вивчення, а можливо, і подальшого лексикографічного опису й обережного залучення на рівні архаїзмів до сучасної літературної мови, проте нині в науковій літературі це питання навіть теоретично ще не вивчене досконало, а про практичне застосування наведеної ідеї годі й говорити.

Нова українська літературна мова виникла не як наближення до живомовної стихії, а в ролі нового типу літературної мови, що міг зародитися тільки в середовищі інтелектуалів, зорієнтованих на новітні ідеї в європейській громадській думці, коли можна окреслити її існування в умовах тогочасних суспільств. Найпоєднованим виразником цих ідей став романтизм як літературно-мистецьке явище, що вплинуло кардинальним чином на стан етики й естетики Європи. Відомо, що головну роль у процесах створення згаданого ідіому відіграли письменники (І. Котляревський, Г. Квітка-Основ'яненко, Т. Шевченко, П. Куліш, Ю. Федькович, М. Шашкевич, І. Франко та ін.). І через такий перебіг формування тривалий час у мовознавчій літературі саме мова художньої літератури була єдиним репрезентантом літературної мови взагалі. Зазначене стосується не тільки розгляду ситуації в ХІХ ст., коли українських текстів, пов'язаних зі сферами науки, правництва, медицини, адміністрування та ін., було обмаль, а й наступного сторіччя. Скажімо, такий підхід до висвітлення історії ідіому наявний і в академічному «Курсі історії української літературної мови» (т. II), що розглядає радянський період функціонування української літературної мови (до початку епохи М. Хрущова). З 414 сторінок видання 254 присвячено мові художньої літератури, 48 – специфіці публіцистичного стилю (доречність розгляду якого в межах мови красного письменства цілком умотивована), на 39-ти розглянуто мову науки, а на 3-х (!) – особливості ділової мови [2]. Іншими словами, три чверті тексту всього видання ґрунтується на постулаті, що розвиток літературної мови передусім показовий у галузі художньої літератури й публіцистики. (Під цим оглядом важливий принцип побудови щойно згаданого академічного видання, бо методологічно й фактично воно давно застаріло й не може виконувати задекларованого у своїй назві завдання). Серед сучасних видань за аналогічним принципом побудовано вишівський підручник В. М. Русанівського «Історія української літературної мови» (2001). Отже, виходить, що у вітчизняному мовознавстві в багатьох випадках історія нової української літературної мови збігається з історією мови художньої літератури (мову публіцистики в цьому контексті можна розглядати як її невід'ємну складову). Аналогічний стан справ наявний і в деяких інших слов'янських народів, проте превалювання такого підходу не привело в нас до широкого вивчення ідіостилів письменників у всіх їхніх взаємодіях і конфронтаціях. При цьому в англійському та північноамериканському мовознавстві розрізнення

літературної мови як мови художньої літератури та стандартної мови як ідіому освіти, урядування, фахової діяльності, торгівлі й виробництва, загалом громадської сфери – це засадничий принцип аналізу [докладніше див.: 1, 353–376]. Останнім часом його активно впроваджують у деяких слов'янських лінгвістичних школах [пор.: 13, 14–15; 6, 248–250].

Важливий постулат як у *Шевченка* / не як у *Шевченка*, що тривалий час відігравав роль естетичного канону в нормалізації й кодифікації, через складні й несприятливі культурно-історичні умови не модифікувався в ретельно розроблену систему дослідження ідіостилю як явища національної культури взагалі. Через це та деякі інші досить зримі проблеми можна натрапити в науковій літературі на твердження, що розвиток української авторської лексикографії не відповідає завданням сучасної гуманітаристики. Тільки творчість Т. Шевченка з лексикографічного боку описана досить повно, що дає змогу активно залучати його засоби до літературної мови на різних рівнях. Спадщина інших письменників описана лише частково, а тому й фрагментарно репрезентована в літературних кодексах, адже одна річ – описувати в наукових розвідках виражальні засоби в межах ідіостилю певного автора, а зовсім інша – засвідчити ці елементи в академічних словниках, що найчастіше закріплюють їх в ідіомі [докладніше див.: 16]. Цілком справедлива думка, що авторська лексикографія – це одна з підвалин історії літературної мови та арсенал для побудови цілісної картини письменницького стилю, бо «визначити характер і ступінь впливу письменника на літературну мову, на процес її розвитку можна лише за умови освоєння і осмислення принципів його творчого методу» [18, 134]. Авторська лексикографія забезпечує надійний доплив нових елементів до активного фонду літературної мови через наукове опрацювання, а також актуалізацію багатьох використовуваних засобів. Згадані процеси можуть відбуватися як безпосередньо, так і опосередковано (*a* ідіостиль → літературна мова; *b* ідіостиль → авторська лексикографія → літературна мова; *c* ідіостиль → авторська лексикографія → загальномовні (спеціалізовані) академічні словники → літературна мова).

З огляду на зазначене вище всебічне вивчення ідіостилю письменника набуває особливої ваги, адже від його результатів залежатиме й узагальнений висновок щодо реального стану літературної мови. У зв'язку з цим потребує особливої уваги методології залучення здобутків художнього перекладу до фонду літературної мови, бо, скажімо, жоден з українських загальномовних або фразеологічних словників (Словник української мови в одинадцяти томах (далі – СУМ), Фразеологічний словник української мови (ФСУМ), Словник фразеологізмів української мови (СФУМ) та ін.) не може продемонструвати досконало розробленої системи використання мови художнього перекладу для лексикографічного опису.

Упродовж останніх двох десятиліть вивчення творчості М. Лукаша помітно активізувалося, про що свідчать численні статті та кілька захищених перекладознавчих дисертацій. На думку М. Новикової, 1980 р. її автореферат докторату, у якому розглянуто Лукашеву творчість, становив 100 % від усього тогорічного «лукашезнавства» [9, 270], а вже на зламі ХХ–ХІХ ст. кількість публікацій, присвячених М. Лукашеві, сягнула за сотню. Щоправда, Б. І. Черняков у своєму біобібліографічному покажчику (2007) під 1980 р. наводить 13 назв публікацій, присвячених М. Лукашеві, за цим же джерелом, 2000 р. вийшло друком 137 окремих праць різного характеру, у яких згадано або розглянуто Лукашеву творчість [19, 227–228, 308–320]. Того року кількість публікацій, що стали виразником дедалі більшого зацікавлення постаттю перекладача, зросла в понад 10 разів. Від середини 70-х і до кінця 80-х рр. ХХ ст. тривала чорна доба, що породила заборону на публікацію перекладів М. Лукаша й спричинилася до усунення його текстів з поля лексикографічного вивчення. Наприклад, за спостереженням О. Т. Федунівич-Швед, тільки в перших трьох томах СУМу (вийшли друком упродовж 1970–1972 рр.) наявні ілюстрації з Лукашевих перекладів. 1973 р. М. Лукаша позбавили членства в Спілці письменників України. «В четвертому томі Словника, що з'явився того ж таки 1973 р., а також в усіх наступних томах ілюстративних контекстів із його перекладів уже немає. Можна з цілковитою певністю припускати, що виключення М. Лукаша зі Спілки письменників, а також критичні статті щодо мови тогочасних перекладів спричинили й вилучення мовних надбань перекладача зі Словника української мови», – твердить дослідниця [15, 37]. О. Т. Федунівич-Швед доводить, що в перших трьох томах міститься 135 вокабул, проілюстрованих цитатами з перекладів М. Лукаша [15, 37–38]. Проте й пізніше, після реабілітації його доробку, матеріал з мови Лукашевих перекладів потрапляє до словників фрагментарно й часто без належної паспортизації [див.: 17]. Поки що найповніше Лукашів доробок описано у фразеографії [див.: ФПМЛ].

М. Лукаш застосовує своє глибинне знання української мови різних часових і територіальних зрізів для конструювання «особливого» тексту тільки в тих перекладах, що надавалися до мовного експерименту, адже ні в перекладі „Першого удару” А. Стіля, ні у витлумаченні по-українському М. Горького та деяких інших творів часто використати Лукашеві принципи створення лінгвального середовища було просто неможливо через опірність оригіналу (передавати суто Лукашевими засобами мову французьких комуністів не випадало), а от у перекладах світової класики, пов'язаної з віддаленими епохами, талант Майстра об'єднувати раритети та живомовні елементи проявився сповна. Його переклади з Дж. Боккаччо, М. Сервантеса де Сааведри, Й.-В. Гете та деякі інші «мають таку багаторівневу «українську структуру», що навіть зображення чужого

культурного середовища або й різнопланова фонова інформація, закладена в перекладах, не притлумлює численних асоціативних зв'язків, породжених в уяві читача завдяки тексту» [13, 26].

Нова українська літературна мова тривалий час послуговувалася багатьма виражальними засобами, що генетично ареально марковані. Наприклад, можна поставити перед собою завдання вивчити в мові перекладу конкретні елементи, що походять з певного діалектного простору. Проте, скажімо, пошук виражальних засобів поліського походження в мові перекладів М. Лукаша не такий простий, як може здатися на перший погляд, адже деякі залучені до аналізу одиниці можуть містити фонетичні й морфологічні риси, що властиві й поліському ареалові, і деяким говорам південно-західного / південно-східного наріччя. Наприклад, іменники середнього роду із закінченням *-а* типу *жи'т':а*, *ли'ст'а*, *на'с'ін':а*, *з'іл':а*, *ве'''с'іл':а*, *ш'част'а* в багатьох діалектних системах поліського та південно-західного ареалів мають закінчення *-е* (*жи'т':е*, *ли'ст'е*, *на'с'ін':е*, *з'іл':е*, *ве'''с'іл':е*, *ш'част'е*), а прийменник *од* функціонує як у північному наріччі, так і в закарпатському й середньонаддніпрянському говорах, нестягнені форми прикметників і займенників жіночого та середнього роду (*зе'''ленайа*, *ху'дайа*, *'тайа*, *'с'айа*, *'доброїе* тощо) властиві багатьом говіркам північного наріччя та закарпатського діалекту [4, 44–105, 114–119 та ін.] та ін. Проте з погляду історії української літературної мови більшість наведених тут прикладів сприймані саме як елементи північного наріччя.

Перекладні тексти „Декамерона” Дж. Боккаччо, „Дон Кіхота” М. Сервантеса де Сааведри та „Фауста” Й.-В. Гете також тісно пов'язані з книжними традиціями попередніх епох і української мови, і оригіналів. Скажімо, італійський та іспанський тексти містять таку кількість архаїчних складників на різних рівнях, що в багатьох випадках без фахового коментаря вони просто незрозумілі для сучасних носіїв італійської та іспанської мов. «Боккаччо писав живою флорентійською мовою. Це правда, – зауважував сам М. Лукаш, – але нащадки флорентійців <...> без особливих пояснень бачать, наскільки ця мова застаріла. І тому відчуття такої застарілості, на мою думку, необхідно створити і в перекладі» [18, 7]. М. Лукаш конструював українське паракнижне / парапростомовне середовище, що завдяки своїй стилізації мало б створювати відчуття далекої доби, а для цього діалектні елементи, часто використовувані у фольклорних творах, у поєднанні з архаїзмами придатні якнайкраще. Л. Череватенко з цього приводу зазначає: «Доводиться доволі часто чути предивне твердження, нібито «Декамерон» перекладено українською мовою XIV століття. Ні, справа тут набагато складніша і заманливіша». М. Лукаш був не стільки представником тієї мови, «він, власне, сам її контамінував, зліпив до купи, якщо хочете, винайшов» [18, 7].

В основі такого підходу, напевно, лежала ідея, що діалектна база літературної мови часто змінна, про це свідчать численні приклади з історії європейських ідіомів. Цілком вірогідно, що думка про ненаддніпрянську (поліську! волинську!) діалектну базу староукраїнської літературної мови – сучасниці створення залучених до перекладу оригіналів світової класики – також допомогла М. Лукашеві виробити принципи формування „власного” ідіому. Певна річ, Лукашів ідіолект, незважаючи на його різні діалектні та архаїчні складники, у жодному разі не можна ототожнювати з якимось діалектом чи сумніватися в його належності до української літературної мови ХХ ст. Це особливим чином сконструйований ідіом, багатий на асоціативні зв'язки й ремінісценції з фольклорних та оригінальних українських творів, створених упродовж кількох століть.

Серед проаналізованих текстів виявлено різні одиниці з фонетичними й морфологічними рисами, властивими діалектним системам північного наріччя української мови, зокрема:

1. Лексеми зі збереженим давнім [o] в ненаголошеному закритому складі: зорвати (Філомена <...> зорвала кілька віточок [Боккаччо II, 229]). Разом з тим засвідчено й форми з і – зірватися: (<...> коли се зірвалися супрутнії вітри [Боккаччо II, с. 318]). В останньому прикладі словоформа зірватися вживана як у „Декамероні-II” (видання 2006 р.; видавці декларують, що воно відбиває авторський текст художнього перекладу й не містить редакторських спотворень), так і в „Декамероні-I” (стереотипне видання радянського часу та пізнішого періоду зі значними редакторськими правками) [Боккаччо I, с. 120].

У деяких випадках написання *o* виявлено й у наголошеній позиції: возьму́ть: (возьму́ть, було, мари та й несуть хушенько [Боккаччо II, с. 221–222]). У „Декамероні-I” в наведеному реченні надруковано візьму́ть [Боккаччо I, с. 34]. Проте в тексті „Декамерона-II” наявні й форми з *i* в розгляданій позиції (якщо ти візьмешся за сю справу [Боккаччо II, с. 233]).

2. Займенники з приставним приголосним [i] замість [n]: за їми: (Перемкнулись через річку, тільки смуга за їми лягла [Боккаччо II, с. 279]). У „Декамероні-I” замість цього прикладу подано фразу за ними [Боккаччо I, с. 83]. Проте в „Декамероні-II”, наскільки вдалося дослідити, форми з *n* переважають: (немов за ними зналося стосоткрот дияволів [Боккаччо II, с. 304]).

3. Займенники нестягненого типу на *-оїе* в однині: теє (<...> і хоч люде статечні, які про теє знали [Боккаччо II, с. 214]). Словоформу теє засвідчено як у тексті „Декамерона-I”, так і в „Декамероні-II”, хоч в обох варіантах наявні й написання *те* [докладніше див.: 12].

Вивчення ідіостилію М. Лукаша набуває важливого значення як у теоретичній, так і в практичній площинах, адже підсумком таких студій має стати створення детальної мовної картини, у якій тексти ХХ ст. розкриють багато ремінісценцій різного плану з літературою попередніх століть:

класикою XIX ст., доробком козацької доби тощо. Докладний лексикографічний опис і паспортизація одиниць різних рівнів з ідіостилю М. Лукаша уможливають поповнення словників української мови багатьма актуалізованими одиницями. І після цього в дослідників буде змога під іншим кутом зору подивитися на історію нової української літературної мови.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Германова Н. Н. «Стандартные языки» в устно-письменном континууме (англизязычная теория литературных языков) / Н. Н. Германова // Устные формы литературного языка. История и современность; отв. ред.: В. Я. Пархомовский, Н. Н. Семенов. – М.: Эдиториал УРСС, 1999. – С. 353–381; **2.** Курс історії української літературної мови (радянський період) [І. К. Білодід, М. А. Жовтобрюх, Г. П. Іжакевич, З. Т. Франко та ін.] / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. – К.: Видавництво АН УРСР, 1961. – Т. II. – 414 с.; **3.** Македонски јазик; red. naukowy L. Minova-Gurkova. – Opole: Uniwersytet Opolski – Instytut Filologii Polskiej, 1998. – 297 s.; **4.** Матвіяс І. Г. Українська мова та її говори / І. Г. Матвіяс. – К.: Наукова думка, 1990. – 164 с.; **5.** Мозер М. «Язичіе» – псевдотермін в українському мовознавстві / М. Мозер // Мозер М. Причинки до історії української мови / [за заг. ред. С. Вакулєнка]. – Харків: Харківське історико-філологічне товариство, 2008. – С. 641–666; **6.** Нарумов Б. П. Литературный язык и язык художественной литературы в Галисии / Б. П. Нарумов // Языковая норма и эстетический канон; отв. ред.: В. Я. Пархомовский, Н. Н. Семенов. – М.: Языки славянских культур, 2006. – С. 247–286; **7.** Німчук В. В. Беринда П. / В. В. Німчук // Українська мова: Енциклопедія / [редкол.: В. М. Русанівський та ін.]. – К.: «Укр. енцикл.» ім. М. П. Бажана, 2007. – Вид. 3-є, зі змінами. – С. 47–48; **8.** Німчук В. В. Староукраїнська лексикографія / В. В. Німчук // Українська мова: енциклопедія / [редкол.: В. М. Русанівський та ін.]. – К.: «Укр. енцикл.» ім. М. П. Бажана, 2007. – Вид. 3-є, зі змінами. – С. 309–310; **9.** Новикова М. Лукаш в пост-лукашовом мире / М. Новикова // Черноватий Л. М., Карабан В. І., Черняков Б. І., Новикова М. О. [та ін.] Микола Лукаш: Моцарт українського перекладу: [біографічно-бібліографічний та мистецький нарис]. – Вінниця: Нова Книга, 2009. – С. 270–278; **10.** Огієнко І. (Митрополит Лпаріон). Історія української літературної мови / І. Огієнко / [упоряд., авт. іст.-біогр. нарису та приміт. М. С. Тимошик]. – К.: Либідь, 1995. – 296 с., іл., ім. пок. («Літературні пам'ятки України»); **11.** Русанівський В. М. Історія української літературної мови / В. М. Русанівський: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.]. – К.: АртЕк, 2001. – 392 с.; **12.** Скопненко О., Цимбалюк-Скопненко Т. Елементи північноукраїнського походження в мові перекладу Миколи Лукаша / Олександр Скопненко, Тетяна Цимбалюк-Скопненко // Волинь-Житомирщина: [історико-філологічний зб. з регіональних проблем]. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. – С. 374–383; **13.** Скопненко О., Цимбалюк-Скопненко Т. Паремії в перекладах Миколи Лукаша: зіставний аспект / Олександр Скопненко, Тетяна Цимбалюк-Скопненко // Українська мова. – 2006. – № 4. – С. 25–44; **14.** Сологуб Н. Словник мови письменників / Н. Сологуб // Лінгвостилістика: об'єкт – стиль, мета – оцінка: [зб. наук. праць, присвячений 70-річчю від дня народження проф. С. Я. Ермоленко / відп. ред. академік НАН України В. Г. Складенко]. – К., 2007. – С. 133–138; **15.** Федунівич-Швед О. Т. Лексика перекладів Миколи Лукаша в одинадцятитомному «Словнику української мови» / О. Т. Федунівич-Швед // Наукові записки НаУКМА / Національний університет «Кієво-Могилянська

академія» ; гол. ред. Моренець В. П. – К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2006. – Т. 60 : Філологічні науки. – С. 36–42; **16.** Цимбалюк-Скопненко Т. Авторська лексикографія : здобутки та перспективи / Тетяна Цимбалюк-Скопненко // Українська мова. – 2010. – № 2. – С. 3–14; **17.** Цимбалюк-Скопненко Т. Джерела української фразеології крізь призму мови художнього перекладу (зі спостережень над ідістием М. Лукаша) / Т. Цимбалюк-Скопненко (у друку); **18.** Череватенко Л. [передмова :] „Вже хоч як, а нудьги од сього не буде!“ / Леонід Череватенко // Боккаччо Дж. Декамерон [З італ. пер. М. Лукаш ; упорядкув., редагування Л. Череватенка]. – К. : Вид. центр «Просвіта», 2006. – С. 5–30; **19.** Черняков Б. І. Микола Лукаш : [біобібліографічний покажчик 1953–2005]. – К. : Критика, 2007. – 570 [+5] с.

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ НАЗВ ДЖЕРЕЛ:

- Боккаччо I** Боккаччо Дж. Декамерон / Джованні Боккаччо ; [пер. з італ. М. Лукаш]. – К. : Дніпро, 1985. – 661 с.
- Боккаччо II** Боккаччо Дж. Декамерон / Джованні Боккаччо ; [з італ. пер. М. Лукаш; упорядкув., редагування Л. Череватенка]. – К. : Вид. центр „Просвіта“, 2006. – 896 с.
- СУМ** Словник української мови : в 11-ти т. / [ред. колегія : І. К. Білодід та ін.] – К. : Наукова думка, 1970–1980.
- СФУМ** Словник фразеологізмів української мови / [укл. В. М. Білоноженко, В. О. Винник, І. С. Гнатюк та ін.]. – К. : Наукова думка, 2003. – 1104 с.
- ФПМЛ** Фразеологія перекладів Миколи Лукаша : словник-довідник / [укл. О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк]. – К. : Довіра, 2002. – 735 с.
- ФСУМ** Фразеологічний словник української мови / [укл. В. М. Білоноженко, В. О. Винник, І. С. Гнатюк та ін.]. – К. : Наукова думка, 1993. – 984 с.

Теряєв Д.О. (Київ, Україна)

Звуковая система русского языка в структуре речи (экспериментально-фонетическое исследование)

За результатами експериментально-фонетичного дослідження встановлено функціонування звукової системи російської мови в мовленні.

Ключові слова: експериментально-фонетичне дослідження, російське мова, золотий перетин.

По результатам экспериментально-фонетического исследования установлено функционирование звуковой системы русского языка в речи.

Ключевые слова: экспериментально-фонетическое исследование, русская речь, золотое сечение.

The function of the sound system of Russian language in speech is set by results of experimental-phonetic research.

Key Words: experimental-phonetic research, Russian speech, gold section.